

Pastoor Bastiaansen (1895-1944), een begrip in Sint Willebrord

Inleiding

57

In de geschiedenis van elke grote of kleine gemeenschap zijn er altijd wel mensen geweest, die veel betekend hebben voor die samenleving. De geestelijke Petrus Bastiaansen was dat zonder enige twijfel voor Sint Willebrord. Bijna een halve eeuw lang heeft hij, eerst als kapelaan en later als pastoor, zich ingezet voor het geestelijk en materieel welzijn van zijn parochianen. Hij was meer dan bezeten van de idee om de sociale achterstand van de Willebrorders weg te werken, onder meer door ze maatschappelijk weerbaar te maken op basis van voldoende zelfrespect.

Pastoor Bastiaansen is daar uitstekend in geslaagd. Hij heeft de grondslag gelegd voor de huidige bloeiende gemeenschap van Sint Willebrord. Altijd en overal stond hij achter zijn parochianen en schroomde ook niet zelf mee te helpen met bouwen en sjuwen.

Op 29 oktober 1994 was het vijftig jaar geleden, dat pastoor Bastiaansen tijdens de bevrijdingsgevechten in Sint Willebrord jammerlijk om het leven kwam. In deze bijdrage willen wij deze markante Westbrabantse persoonlijkheid herdenken.¹

Het gezin

In 1864 trouwde te Chaam Antonius Bastiaansen met de daar geboren Maria Catharina van Exel. Zij gingen er op de boerderij van haar ouders wonen. Daar werden tussen 1865 en 1878 hun acht kinderen, vijf jongens en drie meisjes, geboren. Een van de kinderen stierf al op zesjarige leeftijd.

Toon Bastiaansen was een hardwerkende en ontwikkelde man, die binnen de Chaamse gemeenschap goed gezien was. Hij was lid van de gemeenteraad en werd er zelfs burgemeester, welke functie hij tot zijn dood in 1906 heeft uitgeoefend. Daarbij was hij ook een goed zakenman en volgens de mening van zijn tijdgenoten rijk. Hij bezat drie huizen en ruim 50 hectare grond.

De oudste dochter, Catharina, trouwde in 1897 met een boer uit Gilze en verhuisde naar dit dorp. De tweede dochter, Maria Wilhelmina, volgde dit voorbeeld in 1904. Maria-Johanna, de jongste dochter, bleef ongehuwd en 'diende haar ouders uit', zoals destijds in boerenfamilies gebruikelijk was. Van de zonen heeft de oudste, Jan Baptist, zich in 1898 op de hoeve 'Het Klokske' in Princenhage gevestigd. In diezelfde gemeente ging ook de derde zoon, Cornelius, in 1905 wonen. De jongste, Adrianus, was ruim dertig jaar gemeentesecretaris van Ginneken.

Naar het seminarie

Petrus Norbertus Bastiaansen werd op 7 september 1869 te Chaam geboren en werd Peter genoemd. Op de lagere school in Chaam was hij een vlotte leerling. In 1885 vertrok hij, zestien jaar oud, naar het klein seminarie van het bisdom

Breda, dat in 1878 vanuit Oudenbosch verhuisd was naar Ypelaar bij Breda. Peter Bastiaansen was daar weliswaar geen uitblinker, maar hij wist zonder problemen de opleiding, vergelijkbaar met een gymnasium, af te ronden. Daarna ging hij naar het groot seminarie in Hoeven, waar hij zijn filosofische en theologische studie voltooide. Dat was nog in het oude Bovendonk, want pas in 1902 werd begonnen met de nieuwbouw, de thans nog bestaande gebouwen. Op de achtste juni 1895 werd hij tot priester gewijd en was hij gereed om te gaan werken 'in de wijngaard des Heeren'.

Na zijn eerste Heilige Mis in zijn geboortedorp Chaam ontving hij van de bisschop zijn benoeming als assistent te Philippine in Zeeuws-Vlaanderen. Twee maanden later echter werd hij tot kapelaan te Sint Willebrord aangesteld, een bericht dat hij met vreugde ontving, omdat hij dit dorp namelijk vrij goed kende. Het lag op enkele kilometers van het groot seminarie in Hoeven.

Kapelaan te Sint Willebrord (1895-1909)

Met een zeker welgevallen ontving pastoor Van Rooy zijn nieuwe kapelaan, toen deze zich op 6 oktober 1895, met de benoemingsbrief van hun bisschop, op de pastorie van Sint Willebrord meldde. Van Rooy nam de jonge kapelaan eerst mee naar de kerk. Ze baden er samen, bekeken het gebouw van onder tot boven en daarna gingen de twee mannen naar de Lourdesgrot. Omdat het oktobermaand was, bleven ze ook wat langer bij de grot van Maria. Waarschijnlijk is daar al de kiem gelegd voor de later zo grote Mariadevotie, die voor Bastiaansen van zo grote betekenis in zijn leven zou worden.

Terug op de pastorie vernam hij van pastoor Van Rooy, dat Sint Willebrord als zelfstandige parochie net een halve eeuw bestond. In 1841 waren de kerk en openbare school gebouwd. Enkele jaren later hadden er zich de zusters Penitenten-Recollectinen van Roosendaal gevestigd. De eerste pastoor was Antonius Kroes, die de parochie 40 jaar had bestuurd en in 1880 was overleden. Van 500 parochianen bij de oprichting was de parochie inmiddels uitgegroeid tot 1400 zielen. Het grondgebied van de parochie behoorde tot drie gemeenten. Het noordelijk gedeelte ressorteerde onder Hoeven, het oostelijke deel onder Eitten en het westelijke, tevens het grootste deel, behoorde tot Rucphen. Die driedeling van Sint Willebrord zou tot 1953 blijven bestaan.

Bij zijn eerste rondgang door de parochie ontmoette kapelaan Bastiaansen overal vriendelijke, eenvoudige mensen. Langs het stukje keiweg van de Dorpsstraat en in de omgeving van de kerk en school stonden een zestig tot zeventig woningen. De andere ruim tweehonderd huizen lagen verspreid over de heide en waren met elkaar en de hoofdstraat verbonden door smalle zandpaadjes. De behuizing van de meeste inwoners was echter ronduit slecht. Er was hier en daar al wel enige verbetering te zien, maar er zouden nog zeer vele hutjes moeten verdwijnen, voordat Sint Willebrord een echt levenswaardig dorp zou worden.

Gehoorzaam begon de jonge kapelaan Bastiaansen aan de taken die pastoor Van Rooy hem oplegde. Dat was in de parochie het opzetten van kerkelijke organisaties voor de mannen en mannelijke jeugd. Na enkele jaren waren de meeste mannen lid van een afdeling van het Aartsbroederschap van de Heilige Familie, die op 10 januari 1899 gestart was. Tegelijkertijd werd begonnen met een afdeling voor jongens. Elke zondagmiddag kwamen de volwassen mannen van twee tot drie uur naar de kerk en de jongens van drie tot vier.

Standbeeld van pastoor Bastiaansen aan de Dorpsstraat te St. Willebrord, 1994
(Fotocollectie *De Ghulden Roos*, fotograaf T. Mol)

Onder leiding van de pastoor of een kapelaan werden op zo'n bijeenkomst een aantal godsdienstige oefeningen gedaan. Afhankelijk van de tijd van het jaar was dat met een lof of een processie in of rond de kerk. Tot in de jaren zestig heeft deze vereniging van de Heilige Familie bestaan. Al die tijd was de vereniging een sterk bindend element binnen de parochie en de bakermat voor vele daarop geënte nieuwe organisaties.

De kapelaan werd ook ingeschakeld voor het godsdienstonderwijs op de scholen, speciaal op de jongensschool die een openbare school was en dat tot 1920 is gebleven. Op de meisjesschool namen de zusters het godsdienstondericht voor hun rekening.

De 'Maatschappij'

In 1895 bestond de Onderlinge Maatschappij tot verbetering van de toestand der bewoners van de nieuw opgerichte gemeente Sint Willebrord, kortweg de 'Maatschappij', net iets langer dan vijftig jaar. De Permanente Commissie, te zien als het dagelijks bestuur, bestond al vanaf de oprichting uit 'notabelen van de omliggende plaatsen'. President was dat jaar B. van Dongen en vice-president J. de Vroom uit Etten. De leden waren M.J. Coopmans, kaarsenfabrikant te Hoeven, E. Laane, bankier en raadslid te Roosendaal, P.C. de Weert, wethouder en bierbrouwer te Rucphen, Jac. van Steen, raadslid en mouter te Oudenbosch, H. Berends, burgemeester van Oudenbosch, A.J. de Wolf, gemeentesecretaris te Etten, J. van Hofwegen uit Breda. Pastoor A. van Rooy was secretaris-penningmeester.

Drie of vier keer per jaar vergaderden de heren. Op voorstel van pastoor Van Rooy werd vanaf 1895 een notulist, later 'secretaris' genoemd, aan de vergadering toegevoegd. Zijn vergoeding werd vastgesteld op 10 cent per geschreven blad. De eerste notulist, die voor de Maatschappij onder deze regeling viel, werd kapelaan Bastiaansen.

Het was een goede beslissing van pastoor Van Rooy om zijn jonge kapelaan al zo snel binnen de Maatschappij te loodsen. Zij had in de ruim vijftig jaar van haar bestaan veel goed en belangrijk werk verricht, maar miste de echte stoot en daadkracht om in Sint Willebrord tot structurele verbeteringen te komen. Pastoor Van Rooy had het goed gezien, dat zijn jonge kapelaan iemand was, die van aanpakken wist.

De verslagen van kapelaan Bastiaansen zijn zakelijk, maar soms probeerde hij goed de sfeer weer te geven. Dat deed hij bijvoorbeeld in zijn verslag van de viering van het zestigjarig bestaan van de Maatschappij op 10 september 1903, waarbij achtereenvolgens de Willebrordse meisjes- en jongensschool door de heren bestuurders van de Maatschappij met hun dames werden bezocht.

Hieruit een fragment:

'Het eerste bezoek werd gebracht aan de bijzondere meisjesschool. Eene der leerlingen bracht namens alle in eene korte toespraak hulde aan de Maatschappij voor hare goede zorgen, waarop de Voorzitter antwoordde met een woord van dank en aansporing tot ijver in het leren en tot gehoorzaamheid aan de Zusters. Zoals bij deze gelegenheid gebruikelijk is, werden door de kinderen enige liederen gezongen. In vorige jaren zag men niet zelden, dat de toehoorders het oor met de handen bedekten om de scherpe geluiden af te weren, thans was zulks niet nodig, want ene zachte melodie der kinderen streefde aangenaam het oor.

Op de openbare (jongens)school was op dit punt geen kentering waar te nemen. Onze jongens zagen er opgeruimd uit, zij onthaalden de heren en dames van de Maatschappij met hartelijke liederen, met harde en snijdende stemmen werden gezongen. Niemand der aanwezigen twijfelde aan de goede wil der jongens en de Voorzitter spoorde ook hen aan, om te volharden in denzelfden ijver'.

De daadkracht van Bastiaansen zorgde ervoor, dat er door de Maatschappij steeds meer in Sint Willebrord werd geïnvesteerd. In 1898 bedroegen de uitgaven nog 1.196 gulden, maar in 1910 waren die opgelopen tot 3.445 gulden en in 1915 werd zelfs 11.975 gulden besteed.

61

Initiatieven

In 1903, kapelaan Bastiaansen was inmiddels volwaardig bestuurslid en tevens secretaris van de Maatschappij geworden, startte hij met het propageren van de teelt van tuinbouwprodukten. Op pas ontgonnen gronden werden eerst lupinen gezaaid en ondergespit als groenbemesting. Daarna nam hij proeven met verschillende soorten frambozen, zwarte bessen, duinaardappelen, asperges en witlof. Niet alles lukte echter. Zo had hij zware tegenslag met wortelgewassen, omdat de koperworm heerste en niet te bestrijden was. Maar met de frambozenteelt ging het zo goed, dat in 1908 de eerste 150 tubsen konden worden aangekocht en Sint Willebrord op de veiling kon leveren.

Voor nieuwe initiatieven diende er de mogelijkheid te zijn tot kapitaalverstrekking. Hij wist het voor elkaar te krijgen, dat er in Sint Willebrord kort na 1904 een spaarbank opgericht werd.

In datzelfde jaar was hij ook bezig ervoor te zorgen, dat er fabriekswerk in het dorp mogelijk werd. Hij onderhandelde met een tabaksstripperij, maar dat werd niets. Hij onderzocht de mogelijkheden om de industrieschool voor de meisjes om te zetten in een confectieatelier. Er werd een tiental naaimachines aangekocht en in 1909 werd het huisje naast de bestaande school verbouwd tot het eerste fabriekje van Sint Willebrord. De meisjes begonnen voor rekening van de Maatschappij aan de produktie van schorten. Voor de aankoop van bijvoorbeeld katoen en garneringen was 300 gulden nodig. Kapelaan Bastiaansen zorgde er persoonlijk voor, dat dit geld er kwam. Inmiddels was er door een goede samenwerking met Henri van Wees uit Breda een kleine rozenkransfabriek geopend. De eerste twee Willebrordse industrieën waren opgestart!

De steenweg

Belangrijk voor het doorbreken van het isolement, waarin Sint Willebrord zich bevond, was het verbeteren van de infrastructuur. Daartoe hoorde de verbetering van de wegen. Namens de Maatschappij diende kapelaan Bastiaansen bij de provincie en de betrokken gemeenten het verzoek in mee te werken aan de aanleg van een steenweg dwars door Sint Willebrord. In 1907 en 1908 werd de bestaande steenweg vanaf de Rijksweg tot de kerk doorgetrokken over Schijf tot aan de Belgische grens. Nu zijn dat de Dorpsstraat en Noorderstraat en voorbij Sprundel de Vorenseindseweg met aansluiting op de Zundertseweg. Verderop heet deze weg de Scherpenbergsebaan en Hoeksestraat. Het verharderen van de zijstraten volgde later.

Ontginning van de heide

62

Na de aanleg van de steenweg kon het tweede plan van Bastiaansen, namelijk een structurele ontginning van de heide, pas goed uitgevoerd worden. Tot dan waren in en rond Sint Willebrord slechts kleine stukjes heide ontgonnen. Dat hing samen met de eigendomsverhoudingen, maar ook met de mentaliteit van de inwoners, die het nut van ontginnen niet inzagen en tegen het ontginningswerk opzagen. Maar vanaf 1908 werd het omzetten van de heide in cultuurgrond zo grondig uitgevoerd, dat er anno 1994 in het Heike zelfs geen stukje heide meer is overgebleven.

Een mooi voorbeeld is de aanpak van de heide ten noordwesten van de parochie, toen ook wel 'de Zeggetjes' genoemd. Hier werden eerst alle percelen door Bastiaansen voor de Maatschappij aangekocht, zodat de ontginning in één keer uitgevoerd kon worden. De groenbemesting met lupinen werkte zeer productief.

Al deze stimuleringsmaatregelen zouden evenwel geen effect gehad hebben, als Bastiaansen niet het vertrouwen van de bevolking had weten te winnen. Hij werd één van hen en legde daarmee de basis voor succesvolle latere activiteiten om de sociale achterstand van de bevolking van Sint Willebrord op te heffen.

Pastoor van 1909 tot 1929

Voordat hij op 27 november 1909 pastoor Van Rooy officieel opvolgde, had Bastiaansen al enkele jaren zijn zieke voorganger steeds vaker moeten vervangen. Emeritus-pastoor Van Rooy bleef op de pastorie wonen tot aan zijn dood op 15 november 1912.

Het eerste werk dat de nieuwe pastoor Bastiaansen vol ijver aanpakte, was het realiseren van een goede huisvesting voor zijn parochianen. In alle opzichten moest daarin verbetering komen. Daarom activeerde hij iedereen om mee te werken. Grotendeels slaagde pastoor Bastiaansen daarin. Heel wat hutjes zijn in die jaren verdwenen om plaats te maken voor grotere en gezonde woningen. Pastoor Bastiaansen zelf ontwierp de architectuur van de nieuwe woningen. In de regio werden deze bouwactiviteiten met bijzondere interesse gevolgd. Juist in die jaren werden overall zogenaamde Regionale Gezondheidscommissies opgericht, die inventariseerden en adviseerden inzake verbetering van de hygiëne en vooral de volkshuisvesting. Bastiaansen was van 1903 tot 1933 bestuurslid van de Gezondheidscommissie Roosendaal en vanaf 1911 tevens voorzitter en de grote stuwende kracht. Zijn inzet voor de verbetering van de volkshuisvesting bleef niet beperkt tot zijn parochie, maar strekte zich uit over een groot deel van het Westbrabantse land.

Naast het bouwen van huizen had het verbouwen van de reeds in cultuur gebrachte grond en ook de pas ontgonnen heidegronden de bijzondere aandacht van pastoor Bastiaansen. Op die grond, die veelal voor lage prijzen aan de Willebrorders in eigendom werd gegeven, kon veel meer geteeld worden dan groenten en aardappelen voor eigen consumptie. Pastoor Bastiaansen wilde zijn mensen leren, die produkten te telen en te verbouwen, welke op de veilingen goede prijzen opbrachten. Hij nam proeven met kunstmest en deed vergelijkend onderzoek naar de verschillende soorten grond met diverse gewassen. In dit alles werd hij goed gesteund door de Maatschappij. Al met al toonde pastoor Bastiaansen aan, dat tuinbouw, mits goed aangepakt,

kon zorgen voor een voldoende inkomen. En het sloeg aan. De financiering van de aankoop van gezond en goed plantmateriaal, de zo noodzakelijke kunstmest en zelfs transport en fust bracht pastoor Bastiaansen voor elkaar. Vooral de teelt van de frambozen en aardbeien kwam in een stroomversnelling. De grond lag er klaar voor, de teeltkennis werd steeds verbeterd en voor de pluk waren er volop mensen. Het gevolg was zelfs, dat op de Oudenbossche veiling, Sint Willebrord van kleine deelnemer uitgroeide tot verreweg de grootste leverancier. In 1925 bracht de aanvoer uit die plaats zelfs iets meer dan honderdduizend gulden op. De tuinbouwvereniging Willebrord, door de pastoor opgericht, telde in dat jaar 225 leden. Bastiaansen was trouwens ook een van de oprichters van de 'Coöperatieve Veiling Oudenbosch en omstreken'.

De bemoeienissen van pastoor Bastiaansen met de Maatschappij waren intussen zo groot geworden, dat hij in feite in zijn eentje deze instelling beheerde. Enkele maanden echter na zijn officiële aanstelling als pastoor in Willebrord, besloot de paus, dat priesters en religieuzen zich niet meer financieel mochten binden aan, of verantwoordelijk zijn voor niet-kerkelijke instellingen. Het hield voor pastoor Bastiaansen in, dat hij het secretarispenningmeesterschap van de Maatschappij moest neerleggen. Zijn jongste broer Adriaan, die gemeente-ontvanger van Ginneken was, volgde hem op 14 maart 1911 op. Voorzitter was toen H. Berends, de burgemeester van Oudenbosch, en pastoor Bastiaansen was vanaf dat moment gewoon lid, maar hij bleef de stuwende kracht.

De mandenmakerij

Dat blijkt wel uit zijn streven ervoor te zorgen, dat er voor zijn parochianen vast werk kwam. Zowel de naaischool en de daaruit voortgekomen kledingindustrie als de rozenkransfabriek verschaften aan tientallen vrouwen, in de beste jaren zelfs aan enige honderden, regelmatig werk. Maar voor de mannen lag dat veel moeilijker. De grote meerderheid bestond uit landarbeiders of grondwerkers die seizoenafhankelijk werk verrichtten. Gedurende de lange wintertijd waren de inkomsten meestal zeer gering en heerste er bittere armoede. Om daarin verandering te brengen had pastoor Bastiaansen al vanaf 1910 vele ideeën onderzocht, bezoeken afgelegd en studies gemaakt. Uiteindelijk werd gekozen voor een mandenmakerij.

Helemaal onbekend was het mandenmaken niet in Sint Willebrord. Het probleem was echter, dat het maken van een mand te veel tijd in beslag nam en dat de kwaliteit te wisselend was. Een andere ambachtelijke werkwijze moest aan deze bezwaren tegemoet komen. Daarvoor werd een deskundige mandenmaker uit Vlijmen gehaald, die vier mannen uit Sint Willebrord het vak leerde. De proef slaagde uitstekend. Langzamerhand kregen steeds meer mannen in deze mandenmakerij vast werk.

Het volgende probleem was het transport van de gemaakte manden. De spoorlijn van Roosendaal naar Breda ligt net iets ten noorden van Willebrord. Bij de Nederlandse Spoorwegen wist Bastiaansen te bereiken, dat er een laad- en losperron kwam op de Heul op Ettens gebied. Hij kocht er zelf de grond voor. Aanvankelijk was het plan om van de mandenmakerij een zelfstandige onderneming, coöperatie of vennootschap te maken. Uiteindelijk bleef het bedrijf onder het beheer van de Maatschappij, waardoor het vaste personeel ook bij die instelling in dienst kwam.

Allereerst een herder

Pastoor Bastiaansen was echter primair een ware herder die temidden van zijn parochianen stond. Steeds stond hij klaar om hen waar dan ook bij te staan. Of dat nu was als er gebrek of armoede heerste, of om tussenbeide te komen bij vechtpartijen, of om voor de rechtbank als advocaat pro deo op te treden, pastoor Bastiaansen deed het allemaal. Tientallen verhalen over hem als weldoener, politieagent of als pleiter zijn nog steeds in omloop. Daarbij maakte hij geen verschil tussen bijvoorbeeld een burgemeester of een smokkelaar.

64

Klaveren-Vrouwke

Dat bleek bij de begrafenis van de smokkelaar Gerard Schrauwen, genaamd 'Klaveren-Vrouwke'. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd zeer veel gesmokkeld tussen het bezette België en het neutrale Nederland. Vooral Klaveren-Vrouwke was zeer creatief in het misleiden van de grenswachten. Verkleed als pastoor op ziekenbezoek of als non op bedeltocht heeft hij hen menigmaal om de tuin geleid. Een andere truc van hem was het toepassen van een afleidingsmanoeuvre. Alleen of met anderen liet hij zich expres door de grenswachters betrapen. Daarop werd de vlucht ingezet en de zakken met de vermoede smokkelwaar achtergelaten. De zakken bleken echter slechts stro te bevatten. De echte smokkelwaar werd intussen elders de grens overgebracht. Het sterkste staaltje was toch wel, dat Klaveren-Vrouwke, verkleed als officier, de grenswachten inspecteerde. En terwijl die keurig in het gelid stonden en salueerden, brachten andere smokkelaars de waar de grens over. Deze vernedering zorgde ervoor, dat de jacht op Klaveren-Vrouwke geïntensiveerd werd. Op 5 mei 1916 werd hij op de grens in de rug doodgeschoten.

Er was veel weerstand tegen een kerkelijke begrafenis. Pastoor Bastiaansen trok zich daar evenwel niets van aan. Hij informeerde in omliggende parochies, onder andere te Horendonk-Essen, of Klaveren-Vrouwke regelmatig zijn Pasen had gehouden. Daarvan overtuigd begroef de pastoor de 37-jarige smokkelaar in gewijde aarde.

Willebrorders in de politiek

Pastoor Bastiaansen wist, dat hij, om zijn doelstellingen en die van de Maatschappij te bereiken, moest kunnen rekenen op de medewerking van de besturen van de drie gemeenten waartoe Sint Willebrord behoorde. Via de Maatschappij had hij reeds vele contacten met burgemeesters, wethouders, secretarissen en gemeenteraadsleden uit de regio. Daarnaast wilde hij, dat Sint Willebrord vertegenwoordigers kreeg in de Rucphense gemeenteraad. Die kans kwam, toen in 1919 het Algemeen Kiesrecht werd ingevoerd. Bij de eerste algemene verkiezingen in dat jaar behaalde de Willebrordse partij twee zetels. Ze werden ingenomen door Dielus Wijnings en Cornelis de Rijk.

Vooraf de verkiezing van eerstgenoemde stemde pastoor Bastiaansen tot vreugde, omdat hij een Willebrorder in hart en nieren was. Dielus was directeur van de rozenkransfabriek en tevens secretaris van het kerkbestuur. Pastoor Bastiaansen en Dielus waren goede vrienden en werkten vaak samen. Zo wisten ze bijvoorbeeld te bereiken, dat in 1920 de openbare school omgezet werd in een katholieke jongensschool. In 1923 richtten zij de fanfare Utile

Dulci op. Maar meer nog, bij de vele gewone en ongewone problemen van alledag werkten ze altijd eendrachtig naar een oplossing, die dan tot stand kwam uit een wederzijds aanvoelen op niveau.

Een bouwende pastoor

Op het zilveren priesterfeest van pastoor Bastiaansen, dat groots en uitgebreid in Sint Willebrord op 10 juni 1920 werd gevierd, hield de Rucphense burgemeester A. Mol een toespraak. Daaruit blijkt de waardering voor wat Bastiaansen voor de Willebrordse gemeenschap tot stand had gebracht. De burgemeester noemde hem zelfs de bouwheer van Sint Willebrord. Letterlijk zei hij: 'Gij hebt het gebouwd, hernieuwd en opgericht. Gij hebt hier geplant den eerbied voor het gezag, voor kerk en familie. Gij behoorde tot de eersten die de economische burgerwacht in het leven riep, zodat voor onze vijanden geen plaats meer is in Sint Willebrord. Op stoffelijk gebied is Uw zorg voor onze gemeente niet minder geweest. Hoe hebt gij haar veranderd, verbeterd en verfraaid. Van hoeveel woningen zoudt gij zelf bestek en tekening hebben gemaakt. Er werd bijna geen huis meer gebouwd, zonder dat het bouwplan eerst ter beoordeling aan de pastoor werd voorgelegd'. Het is niet bekend, waar pastoor Bastiaansen heeft geleerd hoe je een bouwtekening moest maken en hoe een bestek geschreven moest worden. Waar hij zijn architectonische vaardigheden heeft opgedaan, is evenmin bekend.

Een greep uit de vele bouwwerken van zijn hand zijn naast zeer vele gezinswoningen onder meer de rozenkransfabriek, het postkantoor, de rijksveldwachterswoningen, schoollokalen, kerk en klooster. Daarbij zijn de verbouwingen, veranderingen en verbeteringen niet te tellen en moeilijk meer na te gaan, omdat ze niet geregistreerd werden.

De verbetering van de Willebrordse woningen had echter voor pastoor Bastiaansen de hoogste prioriteit. Uit de jaarlijkse verslagen van de Regionale Gezondheidscommissie van Roosendaal en omliggende gemeenten, waarvan Bastiaansen voorzitter was, blijkt maar al te duidelijk, welke wantoestanden er toen in West-Brabant heersten. Vooral uit armoede moesten vele mensen bij hun ouders of anderen blijven inwonen en als dat echt niet meer uit te houden was, timmerden ze zelf een hutje of keet in elkaar. Dat soort onderkomens werd in de verslagen van de gezondheidscommissie steevast 'noodwoningen' genoemd, vergelijkbaar met de krotten in de slumps van grote steden in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

In Sint Willebrord was dat probleem nog in de eerste helft van onze eeuw schrijnend aanwezig. Het is juist dank zij de inzet van pastoor Bastiaansen, dat op een gegeven moment op een totaal van ruim 400 woningen er nog maar zo'n 40 noodwoningen waren.

Bouwpastoor

Door de sterke groei van de parochie werd de in 1841 gebouwde kerk, ondanks enkele uitbreidingen, al rond 1913 als veel te klein ervaren. Nieuwbouw was evenwel door de oorlogsomstandigheden niet mogelijk. Pas tien jaar later, op 12 september 1923, kreeg pastoor Bastiaansen van het kerkbestuur volmacht om alle maatregelen te treffen, die hij nodig achtte om een kerk van 1200 zitplaatsen te bouwen. Met zijn vriend Dielus Wijnings werkte hij maanden

lang aan het ontwerp om alles op zijn plaats en in de verlangde verhoudingen te krijgen. Een half jaar later presenteerde de pastoor zijn zelf ontworpen bouwplan. Als de geschiktste plaats voor de nieuwe kerk werd het middenge-deelte van het bos gekozen om het geheel in de geest en de stijl van Lourdes aan te kunnen leggen. In de tijd dat Bastiaansen nog kapelaan was, had hij samen met pastoor Van Rooy de jaarlijkse Nationale Bedevaarten naar Lourdes meegemaakt. De daar tussen 1898 en 1901 gebouwde neo-byzantijnse kerk genaamd 'Rosaire' had op hem veel indruk gemaakt. Zo veel zelfs dat hij deze kerk als model voor die in Willebrord koos.

Pastoor Bastiaansen wilde een centrale bouw, niet te hoog en waarin vanaf elke plaats alles wat er in de kerk gebeurde, te volgen zou zijn. Omdat in Lourdes boven deze kerk nog een kerk staat, wijkt hier de Willebrordse kerk af van die uit Lourdes en is ze voorzien van een gewoon dak en gewone ramen. Maar de voornaamste bijzonderheden zijn wel behouden, zoals de vijftien rozenkranskapellen. Tussen elke groep van vijf kapellen zijn vier achtkantige kapelletjes, buiten als torentjes doorgetrokken, geplaatst. Een meesterwerk is de toren, die niet voor of naast de kerk is gebouwd maar er midden bovenop en op een ingenieus horizontaal systeem van betonnen balken rust. Het probleem van zware pilaren in een kerk, die het uitzicht belemmeren, was daarmee opgelost. Over dat aspect is zeer veel gediscussieerd met architect J. van Groenendael, die liever ter ondersteuning van de toren vier pijlers van gewapend beton verticaal, recht of schuin daaronder had gezien. Maar de pastoor kreeg zijn zin. Het betonwerk werd uitstekend uitgevoerd door het Bredase bedrijf IGB. Ondanks de bedenkingen van de architect is het ontwerp van Bastiaansen van zeer goede kwaliteit gebleken. Nu, na zeventig jaren, is de kerk nog steeds in een uitstekende staat.

De bouw van de kerk werd gegund aan de goedkoopste inschrijver de firma Gebroeders Buckens uit Standdaarbuiten voor 168.000 gulden. Daarbij kwam een bedrag van 10.000 gulden voor de betonconstructie en ongeveer een zelfde bedrag voor graafwerk, funderingen en kelders en met de kerkinrichting kom je dan al gauw boven de twee ton.

Tegen een rente van 4 1/2 procent werd 100.000 gulden geleend van de R.K. Utrechtse Spaarkas. De groots opgezette loterij bracht netto 20.000 gulden op en uit eigen middelen kon het kerkbestuur ongeveer 30.000 gulden inbrengen. Met dat al was er nog 50.000 gulden tekort, maar pastoor Bastiaansen reisde met zijn gemotoriseerde fiets stad en land af om geld in te zamelen. Ook de Willebrorders deden wat ze konden. Zo verzorgde de toneelvereniging VONK (Voor Onze Nieuwe Kerk en later: Voor Onze Nieuwe Kruisweg) voorstellingen tot ver in de omtrek ten bate van de nieuwe kerk en kruisweg.

De Lourdesgrot

De Lourdesgrot uit 1885 was na veertig jaar zo bouwvallig geworden, dat opknappen te duur was. Daarom besloot pastoor Bastiaansen een nieuwe grot te laten bouwen en die ten opzichte van de nieuwe kerk precies zo te situeren als in Lourdes. Hij reisde in de wintermaanden van 1925-1926 enkele malen naar Lourdes, waar hij zelf opmetingen verrichtte en tekeningen en foto's maakte. Aan de hand daarvan liet hij een precieze kopie van de Lourdesgrot bouwen, stevig en degelijk geconstrueerd en daarom ook nu nog in een prima staat.

Kerkwijding in 1925 (Fotocollectie gemeentearchief Rucphen)

Pastoor Bastiaansen wilde, dat er in de grot een directe relatie met Lourdes gelegd kon worden. Daarom reisde hij weer naar Lourdes. Uit de rots van de Massabielle, op een plaats die zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke verschijningsplaats van Maria lag, hakte hij een stuk steen uit. Die werd in de Willebrordse grot ingemetseld.

De inwijding

In 1926 was de kerk klaar en werd op 25 mei van dat jaar ingewijd. Enkele maanden later was ook de nieuwe Lourdesgrot klaar, die op 8 augustus ingezegend werd. Met zijn nieuwe kerk en grot was Willebrord nu een 'Klein-Lourdes' geworden.

Voor de aankleding was er echter geen geld meer. Daarom ging Bastiaansen op bezoek bij zijn collega-pastors en vroeg hen, of zij op zolder of in de kelder nog het een en ander hadden dat hij voor zijn kerk goed kon gebruiken. Zo tikte hij zelfs een mooie achttiende-eeuwse koperen doopvont en enkele prachtige schilderijen, onder andere een van Peter van Schendel, op de kop.

Een bedevaartsoord

Van begin af aan trok Willebrord als 'Klein-Lourdes' duizenden bedevaartgangers. Op de zondagen in mei en oktober en de bekende Mariafeestdagen liep het aantal bedevaartgangers op tot meer dan 5.000 per processiedag. De populariteit was zo groot, dat de pas opgerichte KRO op 24 juli 1932 via de radio uitgebreid aandacht besteedde aan de sacramentsprocessie en de

ziekenzegening. Het gevolg was dat het de volgende jaren nog drukker werd. De processiedagen begonnen in de kerk, die dan telkens afgeladen vol was. Daarna trokken de bedevaartgangers over het kerkplein, waar de ziekenzegening plaatsvond en door het processiepark naar de grot, voor de zegen met het Allerheiligste. Net als in Lourdes wilden vele pelgrims ook graag de kruisweg in de veertien staties in de openlucht kunnen bidden. Om hen ter wille te zijn besloot pastoor Bastiaansen deze in mensgrote beelden te laten aanleggen in het processiepark. De kosten per statie lagen tussen 500 en 1.000 gulden en die werden volledig geschonken door weldoeners.²

Pastoor van 1930 tot 1939

Toen Bastiaansen in 1895 als kapelaan in Willebrord begon, was er niet veel meer dan een verzameling schamele hutten, een te kleine kerk, met daarachter een pastorie, een Lourdesgrot, een klein zusterklooster, twee gammele schoolgebouwtjes en een klein stukje keiweg. In 1929 zag zijn parochie er geheel anders uit: een nieuwe kerk, betere woningen en geschikte verbindingswegen. Het werd nu tijd meer aandacht te besteden aan het geestelijk heil van zijn parochianen. Al in 1928, of wellicht eerder, had hij voor ondersteuning hierbij een beroep gedaan op F. Frencken, priester van het bisdom Breda, onder meer de stichter van het catechistenwerk.³ In 1930 kwamen de eerste catechisten in Willebrord wonen. Enkele van hen, zoals de dames Van de Heuvel en Kockx, hebben er zelfs tientallen jaren gewoond. Begonnen met jeugdwerk, zoals de oprichting van een afdeling van de KJV (de Katholieke Jonge Vrouwen), breidde hun werk zich uit tot het gehele gezin, met clubs voor meisjes, praatavonden voor moeders en verloofdenclubs. De catechisten waren vaak de uitvoerende krachten van de ideeën van pastoor Bastiaansen.

De crisisjaren

De beurskrach in 1929 veroorzaakte een golf van faillissementen en sluitingen van fabrieken. Sint Willebrord met zijn nog zeer zwakke beroepenstructuur telde in korte tijd vele werklozen. De gemeente Rucphen stond met de rug tegen de muur. Om de begroting sluitend te maken zouden de belastingen verhoogd moeten worden en de uitgaven aan onderwijs en kuisbesturen

Ziekenzegening in de jaren dertig
(Fotocollectie gemeentearchief Rucphen)

moeten worden verlaagd. De provincie wilde daaraan niet meewerken. Om druk uit te oefenen op de provincie en het rijk werd op initiatief van wethouder Dielus Wijnings besloten om met de gehele raad en bloc af te treden, als de zeer armlastige gemeente geen ondersteuning kreeg. Dat voornemen werd in de regionale en landelijke pers breed uitgemeten. Uiteindelijk zijn er toch oplossingen gevonden. Een daarvan was de verkoop van grote stukken gemeentegrond ten zuiden van het dorp Rucphen. De inkomsten daarvan werden gebruikt om de werklozen ook tijdens de crisisjaren financieel te ondersteunen.

Toch was het bij velen geen vetpot. De mensen probeerden op allerlei manieren aan voldoende voedsel en kleding te komen. Het smokkelen nam weer toe. In die ellendige tijd probeerde pastoor Bastiaansen de nood zoveel mogelijk te lenigen. Zijn contacten met welvarende Westbrabanders zorgden ervoor, dat hij regelmatig daadwerkelijke hulp kon verschaffen en her en der de allerarmsten wat extra's kon toesteken.

Midden in deze moeilijke en zware jaren ontviel hem Dielus Wijnings, een van zijn beste vrienden en zijn trouwste medestander. Hij overleed op 22 december 1930. Het verdriet van pastoor Bastiaansen was zo groot, dat hij bij de absoute na de uitvaartmis haast niet in staat was het lichaam van zijn vriend te zegenen. Het duurde enkele jaren voordat de plaats van Wijnings in het kerkbestuur werd ingevuld.

De algemene malaise zorgde ervoor, dat er een grotere onverschilligheid heerste en veel wat in de daarvoor liggende jaren was opgebouwd, dreigde verloren te gaan. Op allerlei manieren trachtte pastoor Bastiaansen zijn parochianen geestelijk weerbaar te maken om samen de gevolgen van de grote crisis zoveel mogelijk te kunnen verzachten en te dragen. Zo organiseerde hij met de Redemptoristen een volksretraite, waaraan de volledige bevolking deelnam. Het feit dat in 1935 de Lourdesgrot 50 jaar oud was, werd aangegrepen voor een grootscheepse viering. Ook hierbij werd heel de bevolking betrokken.

Pastoor tijdens de oorlog (1940-1944)

In de vroege vrijdagmorgen van 10 mei 1940 trokken Duitse troepen onze grenzen over. Binnen vijf dagen moest ons leger, niet in staat om echte weerstand te bieden, capituleren. Op slag was het gehele leven veranderd. Drie dagen lang werd de weg van Breda naar Roosendaal gebombardeerd, met als gevolg vele vernielde of beschadigde huizen, enkele gewonden en vooral heel wat mensen, die totaal overstuur waren.

Gelukkig waren er in Sint Willebrord geen doden te betreuren en keerde na de pinksterdagen de kalmte weer spoedig terug. De schade werd hersteld, de rommel opgeruimd en de gewonden genazen. Het leven hernam weer zijn gewone gang, met dit grote verschil, dat de werkloosheid snel slonk en de inkomsten uit de land- en tuinbouw stegen. Misschien werd daarom, in tegenstelling tot de verschrikkelijke crisisjaren, de Duitse bezetting aanvaardbaar niet als zwaar ervaren. Tot ongeveer eind 1942 verdienden de inwoners van Sint Willebrord goed en was er geen sprake van ondervoeding of echte armoede. Op het platteland was nog geen sprake van een voedselschaarste.

De meeste Willebrorders, dus ook de pastoor, mestte jaarlijks een varken vet, kweekte groenten en met wat kunst en vliegwerk werden zaken, die men niet

meer kon kopen, soms op een slimme wijze vervangen.

Zeer alert was Bastiaansen op de invloed die de bezetters en hun Nederlandse trawanten op de Willebrordse bevolking probeerden te krijgen. Reeds in zijn eerste preek na het begin van de bezetting in mei 1940 had hij zijn parochianen duidelijk gemaakt, welke zijn houding tegenover de Duitsers en hun vazallen was. Hij eindigde die preek met de verzekering: 'Uw pastoor zal nooit een Duitse herder worden'.

Vooraf van de NSB moesten ze in Sint Willebrord niets hebben. Toen er dan ook een groepje NSB'ers uit Roosendaal in Willebrord propaganda voor hun partij wilde maken, werden de landverraders met keien bekogeld en moesten ze als hazen op de loop om het vege lijf te redden. Pastoor Bastiaansen schrok geweldig, toen hij dit hoorde, want hij was als de dood zo bang voor represailles van Duitse kant. Maar gelukkig bleven die uit. Hij riep de uitdrijvers echter wel op het matje en verbood hen om de bevolking nog eens nodeloos in gevaar te brengen. Daarom wilde hij ook, dat de Willebrorders zich gewoon en voorkomend zouden gedragen tegenover de Duitsers die in het dorp ingekwartierd werden en ze niet te negeren. Zelf had de pastoor enkele Duitse officieren in zijn pastorie ingekwartierd gekregen. Zijn beide kapelaans waren het echter met die houding niet eens. Ze wilden dat de pastoor wat minder vriendelijk tegen de Duitsers was. Dat lag evenwel niet in zijn aard en daarbij kwam, dat hij bevreesd was voor de reactie van de mogelijke beledigde Duitse officieren. De pastoor van Sprundel dacht daar anders over en was tegenover ingekwartierde officieren wel bits en kortaf, totdat deze op het laatst zo getergd waren, dat ze heel de boel in de pastorie kort en klein sloegen. Het commentaar van Bastiaansen daarop was: 'Dit had beter voorkomen kunnen worden, want een tweede keer kun je het misschien nog niet eens navertellen, en dat is het me zeker niet waard'.

Door zijn houding tegenover de Duitsers was pastoor Bastiaansen in staat heel wat Willebrorders te helpen. Zo verkreeg hij voor velen vrijstelling van de beruchte *Arbeitseinsatz*. Voor grote gezinnen wist hij extra distributiebonnen voor voeding, brandstof en kleding te regelen. Maar vanaf 1942 kwam er een steeds groter gebrek aan allerlei goederen. Er ontstond een wijdvertakte en uitgebreide zwarte handel, waardoor sommige Willebrorders schatrijk werden. Tegelijkertijd moest de pastoor met lede ogen aanzien, hoe het geestelijk peil van zijn parochianen achteruit holde. Vooral het zogenaamde 'Rotterdamse net' was voor hen, die erin terecht kwamen, een ware catastrofe. Daarmee werd de zwarte handel aangeduid die hoofdzakelijk met en in Rotterdam werd gedreven. De twee andere grote problemen waren de razzia's en de collaboratie. Ook in Sint Willebrord hielden de Duitsers steeds frequenter razzia's, waarbij ze jacht maakten op jonge mannen. Eenmaal opgepakt en vertrokken naar Duitsland kon ook pastoor Bastiaansen voor deze jongens niets meer doen. Wat hij wel telkens probeerde, was zoveel mogelijk informatie te krijgen over op handen zijnde klopjachten. Dan kon hij tijdig de betrokkenen waarschuwen, zodat ze konden onderduiken.

Daarnaast vocht pastoor Bastiaansen verbeten tegen de werfkracht van de NSB. Juist om zich te vrijwaren van een transport naar Duitsland sloten verscheidene mannen en jongens zich bij deze organisatie aan. Anderen wilden hun voorbeeld volgen. Zo gauw pastoor Bastiaansen er lucht van kreeg, dat iemand zich bij de NSB wilde aansluiten, ging hij erop af om de betrokkene van zijn voornemen af te brengen. De pastoor deed dat niet alleen uit eigen

overtuiging, maar ook op uitdrukkelijke wens van bisschop Hopmans, die fel gekant was tegen alles wat met de NSB te maken had en aansluiting daarbij als landverraad beschouwde.

Feest vieren paste eigenlijk niet in deze sombere dagen. Op 20 juli 1941 bestond de parochie honderd jaar. Deze herdenking werd echter geheel 'binnenkerkelijk' gevierd.

Het einde

71

Hoe dichter de geallieerden naderden, des te zwaarder voerden de Duitsers hun onderdrukking door. Het aantal razzia's nam toe. Alle Willebrordse mannen onder de veertig doken onder.

Pastoor Bastiaansen, op 7 september 1944 75 jaar geworden, behoefde in ieder geval geen angst te hebben, dat hij bij een razzia nog opgepakt zou worden. Eindelijk, in de nacht van zaterdag 28 op zondag 29 oktober 1944, drongen de Amerikanen van de 104e infanteriedivisie, de *Timberwolf Division*, tot in Willebrord door. Binnen enkele uren waren de Duitse bezetters teruggedreven op Hoeven en Oudenbosch. Door die snelle en onverwachte overrompeling waren de Duitsers niet in de gelegenheid geweest de kerktoren op te blazen. Dat is in verschillende Westbrabantse plaatsen wel gebeurd, omdat de Duitsers wilden voorkomen dat de torens door de geallieerden gebruikt werden als uitkijkposten. Daarom werd Sint Willebrord door de Duitse artillerie vanuit Oudenbosch zwaar onder vuur genomen. De gehele zondag werd het dorp met granaten bestookt. Heel Willebrord zat in kelders of schuilkelders en wachtte angstig het einde van het Duitse spervuur af.

Tussen twee beschietingen door wilde pastoor Bastiaansen even in zijn tuin naar zijn bijen gaan kijken, maar hij werd door granaatscherven getroffen. Zwaar gewond aan een arm en been werd hij door geallieerde soldaten, meer dood dan levend, gevonden. Hospitaalsoldaten brachten hem achter het front. Toen ze langs de trappistenabdij Maria Toevlucht bij Zundert reden, besloten ze de stervende geestelijke daar onder te brengen. Bij volle bewustzijn ontving pastoor Bastiaansen het Sacrament der Stervenden. In de late namiddag van zondag 29 oktober 1944 is hij overleden.

Pas de volgende dag werd het sterven van de pastoor in Sint Willebrord bekend. Velen gingen daarop naar de abdij om hun herder een laatste groet te brengen. Twee dagen later werd hij voorlopig begraven op het kerkhof bij de abdij. Behalve de pastoor verloren ten gevolge van die Duitse beschietingen nog tien Willebrorders het leven. Zij werden op 1 november in een massagraf op het nieuwe kerkhof begraven. Twee weken later, op 16 november, werd het lichaam van pastoor Bastiaansen overgebracht naar Sint Willebrord en dicht bij de tien andere oorlogsslachtoffers ter aarde besteld.

De mens Bastiaansen

Hierboven is de persoon van pastoor Bastiaansen al enkele malen aan bod gekomen. Ter afsluiting van dit artikel willen we het beeld van Bastiaansen nog wat completeren. Uit enkele interviews is informatie naar voren gekomen, die de mens Bastiaansen wat nauwkeuriger tekent.⁴

Pastoor Bastiaansen leefde sober. Dat kwam omdat hij veel weggaf. Zo had hij eens al zijn lakens aan arme mensen gegeven. Net in die tijd kreeg hij met zijn

'akkepuf' (een soort brommertje) een ongeluk, doordat hij tegen een boerenkar botste. Op de pastorie kwam het bericht, dat de pastoor zwaar gewond was. In paniek dekte de pastoorsmeid zijn bed met haar eigen lakens. Op een deur werd de gewonde herder thuis gebracht en in zijn keurig opgemaakt bed gelegd. Niemand heeft aldus de armoede van de pastoor bemerkt. Ook om zijn kleding bekommerde hij zich niet. Altijd vertoonde hij zich in een oude, tot op de draad versleten toog. Wellicht had dat ook te maken met zijn slordigheid, die zeker tot uiting kwam in zijn financiële administratie, tot wanhoop van de hoofdonderwijzer die daar telkens enige ordening in trachtte aan te brengen. Pastoor Bastiaansen was echter meer een man van de daad, die met grote passen door het dorp beende, die bij bouwprojecten niet alleen architect, maar ook uitvoerder, opzichter en inkoper was. Vaak trad hij op als onbezoldigd advocaat voor Willebrorders die voor de rechter moesten verschijnen of hij voerde de correspondentie voor die rechtszaken. Ook middenstanders deden een beroep op hem bij het aanvragen van vergunningen; anderen hielp hij bij het opstellen van verzoeken voor financiële bijstand. Men noemde hem wel eens 'de burgemeester van Sint Willebrord'. Bastiaansen was een uitstekend predikant. Zijn preken en smeekbeden tijdens de ziekenzegeningen en processies gingen door merg en been. In Sint Willebrord werd gezegd: 'Hij ijzelde oe met zijn stem'. De man was evenwel niet gespeend van humor. In de winter van 1939 waren de pastoor, kapelaan Oomen en hun huishoudster Trien van Peer in de oude kerk bezig om de kachel in orde te brengen. De hoge kachelpijp was bovenaan losgeschoten en kapelaan Oomen stond op een lange ladder om deze pijp weer vast te maken. Plotseling schoof de ladder weg en de kapelaan viel. 'Pak me, pak me', gilte hij. Pastoor Bastiaansen bedacht zich geen moment en ving de neerstortende kapelaan op zijn rug op, zodat een ernstige val op de tegelvloer voorkomen werd. Toen mensen later aan de pastoor vroegen, hoe het nu aanvoelde, als een kapelaan op je rug valt, antwoordde de pastoor: 'Och, er zijn misschien wel kapelaans die zich over de rug van hun pastoor omhoog werken, maar d'n onze glijdt over mijne rug alleen maar naar beneden. Maar eerlijk, ik zou het zelfs voor een rode rug niet graag willen overdoen'.

Waardering

Nog tijdens zijn leven werd pastoor Bastiaansen voor zijn werk geëerd. Op 30 augustus 1921 ontving hij de onderscheiding van Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Verder was hij drager van het Mobilisatiekruis.

Postuum werden de verdiensten van pastoor Bastiaansen voor Sint Willebrord gestalte gegeven in een standbeeld, dat op 23 juni 1950 onthuld werd. Het beeld, van de hand van de kunstenaar A. Meesters, was betaald door gulle gaven van de gehele Willebrordse gemeenschap. In datzelfde jaar werd de Pastoor-Bastiaansenstichting in het leven geroepen. Daarin werden maatschappelijk en sociaal-cultureel werk ondergebracht.

De herinnering aan pastoor Bastiaansen wordt eveneens nog levend gehouden door de vele anekdotes die in Sint Willebrord over deze legendarische sociale voorvechter verteld worden. Ook dit artikel hoopt daaraan een bijdrage te hebben geleverd.

H. Dirven

Noten

1. Deze bijdrage is daarom niet voorzien van verwijzingen naar de bronnen. Het overgrote deel van de gegevens is geput uit het parochiearchief, het gemeentearchief van Rucphen en dat van de Onderlinge Maatschappij tot verbetering van de toestand der bewoners van de nieuw opgerichte gemeente Sint Willebrord. Deze drie archieven berusten op het gemeentearchief te Rucphen.
2. Die weldoeners waren in deze volgorde: de parochianen van Sint Willebrord, C. Boot uit Etten, de toneelvereniging VONK (Voor Onze Nieuwe Kruisweg), de Onze-Lieve-Vrouwprocessie uit Oudenbosch, Corn. Bastiaansen uit Beek, de weduwe van dr. J. Dautzenberg uit Oud Gastel, de familie Lanslots uit Sprundel, Fr. Aarden uit Standdaarbuiten, Janske Wijnings uit Sint Willebrord, Charles en Jan Laurijssen uit Breda en rector Cornelis van Dijk uit Etten.
3. Frencken was ook de organisator van de Eucharistische Kruistocht en stichter van het Centrum van de Katholieke Actie, toen nog gehuisvest op het kasteel Bouvigne.
4. Die interviews werden gehouden met Jos. Royackers, oud-hoofdonderwijzer van Sint Willebrord en in 1994 op 84-jarige leeftijd overleden, mevrouw C. Roks-van Peer, de 82-jarige vroegere huishoudster van de pastoor, C. Kimmel, wiens vader onderwijzer in Sint Willebrord was en J. Luykx, wiens vader een wielersbaan en bioscoop in Sint Willebrord exploiteerde.